

Policy för markskötsel inom Fornborgens samfällighetsförening

ETT VARIERAT LANDSKAP MED EN RIK HISTORIA

Mälardalen har ett särpräglat landskap där växlingen mellan vatten, starkt kuperad skogsterräng och låglänta åkerslätter är typisk. Samtliga karaktärsdrag går att återfinna på Helgö vilket ger ön en varierad och rik landskapsbild med kulturhistoriska värden. Här finns flera värdefulla, mindre skogsområden av barrskog och ädellövlund, åkerholmar och däremellan öppet landskap. Delar av detta används för jordbruk och betesmark.

Bebyggelsestrukturen på Mälardalens två huvudöar är särpräglat olika; Färingsö har en utpräglad bondbyggd med byar och omgivande åkermarker medan Ekerö för övrigt karaktäriseras av de många stora herrgårdarna. På Helgö finns Kaggeholms slott som är en egendom med anor från 1200-talet som har präglat öns landskapsbild.

Helgö har även en unik plats i Sveriges tidiga historia. Helgö växte fram som en central handelsplats i Mälardalen under 400-talet f. Kr. Upptäckten av det så kallade Helgökomplexet, på öns östra delar, är en av de största arkeologiska sensationerna i Sverige under 1900-talet. Handelsplatsen och verkstäderna på Helgö hade sin blomstringstid under 400–500-talet f. Kr. varefter verksamheten avtog successivt. Omkring år 800 uppstod Birka som därefter blev centralort för handeln i Mälardalen.

Inom Fornborgens samfällighet finns en fornborg vid den högsta punkten invid Frejas väg. Fornborgarna har traditionellt förknippats med bygdens försvar under den oroliga tid som följde efter det västromerska rikets fall i slutet av 400-talet, den s. k. folkvandringstiden. Benämningen fornborg är inte helt korrekt då fornlämningstypen kan ha haft flera olika användningsområden; som boplatsborgar, farleds- och bevakningsborgar samt tillflyktsborgar, d.v.s. med en fortifikatorisk funktion, andra som inhägnader för gravar, marknadsplatser eller boskap. Av de elva fornborgar som finns på Mälardalen tillhör fyra typen boplatsborgar, medan övriga är strategiskt placerade i kustläge invid de vikingatida segellederna. De bör alltså ha anlagts i bevaknings- och försvarssyfte, belägna på naturligt försvarbara bergskrön med stenvallar i första hand på de flacka sluttningarna. Fornborgen hade förmodligen god utsikt över Björkfjärden och Norrsundet och viss vy finns ännu kvar.

FRÅN FRITIDSHUS TILL BOSTADSHUS

Ursprungligen var alla tomter som tillkom genom byggnadsplaner på Helgö avsedda för fritidsbebyggelse. Helgös bebyggelse består till stora delar av 1900-talets sommarstugebebyggelse, där många hus är byggda på terrasser på sluttningarna. Idag består cirka två tredjedelar av de totalt 340 fastigheterna av permanent boende. Inom Fornborgens samfällighet finns 43 fastigheter varav f.n.ca hälften bebos permanent.

Helgö fick en ny detaljplan år 2015. I denna kan man läsa mer om öns historiska karaktärsdrag och bestämmelser kring bebyggelse och mark. Landskapsbilden på Helgö

består idag av stora tomter med mycket vegetation och på de flesta tomterna ett relativt litet hus. Med tanke på de många lämningar som finns på ön är det en utmaning att bevara öns unika kulturvärden samtidigt som området utvecklas till ett modernt område för åretruntboende.

Grönskan på Helgö

De trädbevuxna höjderna med öppen mark däremellan bidrar i mycket hög grad till Helgös karaktär. Den nuvarande bebyggelsen ligger i inbäddad i grönska och den stora andelen grönska som finns på de enskilda fastigheterna är viktig för att Helgös karaktär ska bibehållas.

Nya planbestämmelser

Helgö fick i samband med detaljplanen nya planbestämmelser. Planbestämmelserna har utformats extra varsamt till förmån för vegetationen och för att låta bevara så mycket som möjligt. Tomterna är stora, 2000 – 4200 kvm där huvudbyggnaden inte får uppta mer än 150 kvm (190 kvm) och centralt placerade på tomterna så att så mycket av träd och vegetation som möjligt ska bevaras. Däremot har inte trädfällningsförbud på bostadstomterna föreslagits i detaljplanen.

Gator och trafik

Lokalgator och allmän plats ägs av olika samfälligheter på Helgö. I nordvästra delen av planområdet är det Fornborgens samfällighet. Bona tomtägarförening är väghållare och har hand om allmän platsmark i den nordöstra delen. I den sydöstra delen är det Kaggens täppas tomtägarförening som är samfällighet. Helgö Bols tomtägarförening är väghållare och ansvarig för allmän platsmark i den sydvästra delen av planområdet.

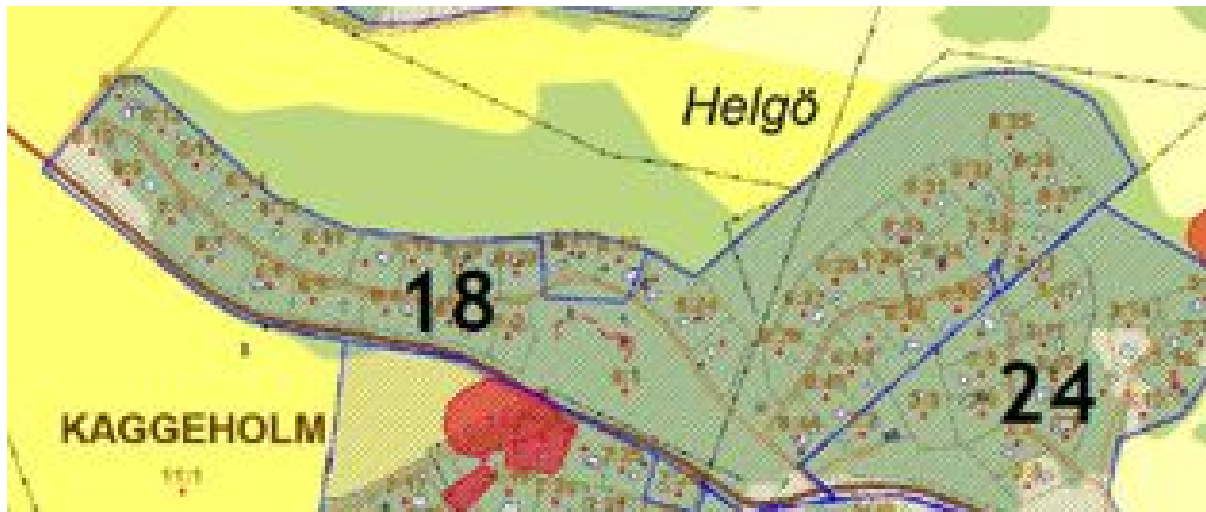
Kaggeholmsvägen ingår i det statliga vägnätet med vägrätt enligt väglagen. Kaggeholmsvägen löper inom fastigheterna Kaggeholm 3:1 och 8:1.

Buss trafikerar Kaggeholmsvägen och busshållplatser finns i korsningen Sten Banérs väg, Kaggens täppas väg och Solidusvägen.

Parkering för bostäderna ska ske inom varje fastighet. Allmän parkering finns på Sten Banérs väg.

Policy för Fornborgens samfällighet

Gränser för området

Inom samfälligheten ska Helgös unika natur- och kulturvärden bevaras samtidigt som området utvecklas till ett modernt område för åretruntboende. De trädbevuxna höjderna, där våra tomter finns, bidrar i mycket hög grad till Helgös karaktär. Den nuvarande bebyggelsen ligger i många fall inbäddad i grönska och mycket av Helgös karaktär utgörs av den stora andelen grönska som finns på den enskilda fastigheten.

1 Fornborgens samfällighetsförening ska följa skogsvårdslagen.

Lagen föreskriver allmänt en god förvaltning innebärande många olika aspekter och inriktningar som främjar flora och fauna. Det innebär olika inriktning allt efter lokala förutsättningar och varierar med tiden.

Inom samfälligheten ska markanvändningen syfta till att bevara och/eller utveckla natur- och kulturvärden.

2 Förvaltningspolicy

Beslut om åtgärder beträffande grönområdet tas av styrelsen inom ramen för denna policy.

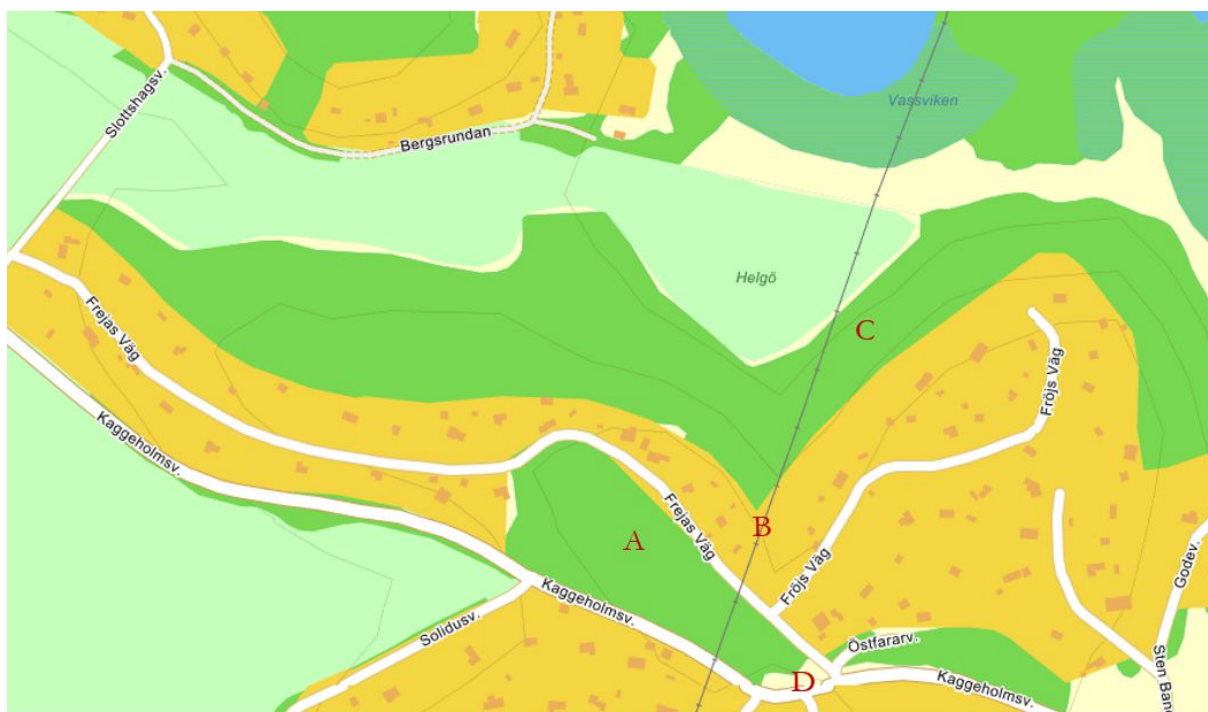
Samfälligheten ska svara för att

- naturen bevaras i huvudsak orörd inom grönområdet.
- konkurrerande träd får dock tas bort om det är till gagn för grönområdet som helhet.
- bibehålla vegetation och träd enligt gällande detaljplan för att bevara områdets kulturhistoriska karaktär och kulturvärden.
- osäkra träd fälls och att andra risker som innebär fara för vandrare förebyggs. Förhållandena inventeras årligen, dokumenteras och åtgärdas.
- vid fällning lämnas veden kvar utom i undantagsfall för att bibehålla biotopiska värden. Vid fällning ska påverkan för övrig skog beaktas då området kan utsättas för starka vindar, särskilt från sydost.
- stigar hålls röjda och tillgängliga för vandrare på egen risk i och nedanför slutningen från transformatorstationen ner till åkermarken och utmed åkerkanten (Kaggeholm

8:1) fram till gränsen för Bona (Kaggeholm 3:19) samt även delvis utmed matarledningen för sommarvatten.

- även risken för snabb brandspridning i områden med stark lutning kan behöva beaktas
- att avverkning som sker på föreningens mark i första hand motiveras av risk och säkerhet, insektsangrepp, sjukdom på vegetationen, myndighetsföreläggande eller annan därmed jämförbar omständighet samt av sommarvattenledningen och dess pumphus, rör och elledningar m.m. eller annat i föreningens intresse
- siktlinjer över det storslagna landskapet från allmän plats över sjö och odlingslandskap bibehålls och tillåts i viss mån utvecklas
- upprätthålla säkerhet för vägtrafik, bl.a. att hålla fri sikt vid korsningar och utfarter.

3 Fornborgens samfällighets grönområden kan indelas i fyra delar

A Området mellan Frejas väg och Kaggeholmsvägen

Området ligger på en höjd ca 50 m ö h och består huvudsakligen barrskog som står på ett ganska tunt jordtäckte på hållmark. Idag består merparten träd av en bra fördelning av äldre och yngre tallar. Här ligger Fornborgen som regelbundet besöks av allmänheten och här finns även en fin utsiktspunkt över Helgös östra del och Björkfjärden.

B Området under kraftledningen

Området består av oländig terräng som är svår att gå i. Under kraftledningen domineras växtligheten av sly och ormbunkar. Vattenfall röjer området under kraftledningen regelbundet. Vattenfall har ingen skyldighet att ta bort vegetation efter röjning.

C Området ut efter åkermarken

Skogsområdet sträcker sig från korsningen mellan Frejas och Fröjs vägar ned i skogen, längs åkermarken upp mot vändplanen på Fröjs väg. Terrängen är delvis blockig och brant och därigenom svårframkomlig och riskabel för fotvandrare, särskilt som markens ojämnheter och håligheter döljs av vegetation och fallna trädstammar, sly och dylikt.

Området som helhet utgörs av gamla träd och har varit orört under lång tid. Troligen har ingen skötsel skett sedan 60-talet när det fanns en brygga i Norrsundet dit medlemmarna gick. Skogen har sedan dess vuxit igen och tidigare utsikt från allmanningen över Norrsundet och Björkfjärden har i praktiken försvunnit. När nedre pumphuset byggdes, elstolparna installerades och ledningen till Frejas drogs fälldes helt säkert ett antal träd. Sedan dessa har flera vindfällan inträffat. En del av dessa måste betraktas som riskabla. Andra träd har dött av olika anledningar.

Området igår i kulturlandskapet på Helgö med flera värdefulla, mindre skogsområden av barrskog och ädellövlund, åkerholmar och däremellan öppet landskap där skogsområdena betas. Längs med åkermarken finns ett antal stora granar med hög ålder värda att bevaras. En gammal död ek finns inom samma område med högt biotopiskt värde. Skogen som helhet utgör en naturresurs för både flora och fauna, inte minst insekter. Olika arter ersätter varande allteftersom den befintliga vegetationen förändras.

D Området längs Kaggeholmsvägen.

Vid infarten till samfällighetens område finns en allmanning med gräs i den tvära kurvan innan vägrakan ned mot Kaggeholms slott. Här återfinns ett par trädbestånd med alar och sly.

Bussen som trafikerar Kaggeholmsvägen har en av sina busshållplatser vid infarten Frejas väg/ Sten Banérs väg, just innan den branta kurvan.

Kaggeholmsvägen löper inom fastigheterna Kaggeholm 8:1. Längs Kaggeholmsvägen, invid branten upp mot Fornborgen, återfinns ett flertal ålderdomliga och karaktärgivande tallar längs med vägen.

Ytterligare längre ned längs Kaggeholmsvägen finns en ekallé som är skyddad enligt miljöbalken då det råder biotopskydd och avverkningsförbud för alléer. Den ek som utsetts som naturminne är därmed även skyddad. Allén ligger inom gatumark med egenskapen allé för att säkerställa att den kommer att bevaras. Träd som ska röjas inom detta område kräver särskilt tillstånd för att trädbeståndet inte ska påverkas negativt.

VÅRDPLAN

A OMRÅDET MELLAN FREJAS VÄG OCH KAGGEHOLMSVÄGEN

Områdets träd och karaktär bevaras. Träd som bedöms kunna utgöra risk ska tas ned. Veden lämnas utom i undantagsfall för att bibehålla biotopiska värden. Vid fällning ska särskild påverkan för övrig skog beaktas då området ibland utsätts för starka vindar från sydost. Området gallras löpande för att bibehålla den glesa och lättframkomliga karaktären.

Återskapande och förbättring av utblickar genom viss gallring uppe på Fornborgen/Fröjs väg i två väderstreck/smala siktlinjesektorer (mot Björkfjärden och mot Norrsundet) får ske.

B OMRÅDET UNDER KRAFTLEDNINGEN

Området ska återkommande röjas för att undvika större gallringsarbeten av Vattenfall som innebär att stora mängder ved blir liggande på samfällighetens mark som måste tas om hand.

C OMRÅDET UTEFTER ÅKERMARKEN

Området lämnas så långt som det är möjligt orört då det ingår som en del i kulturlandskapet.

Vindfällerna som bedöms som riskabla omhändertas så att de inte utgör någon risk. Veden lämnas kvar i skogen för den biologiska mångfalden. De gamla granarna i åkerkanten bevaras och besiktigas återkommande för bedömning av risk. Den gamla döda eken bevaras för biologisk mångfald. Ekens höjd utgör emellertid en säkerhetsrisk varför åtgärder bör vidtas inom de närmsta åren. Därutöver återkommande besiktning för bedömning av risk.

Sly och yngre konkurrerande träd får i samråd med styrelsen tas bort.

Återskapande av utblick över Mälaren från allmanningen vid pumphuset genom försiktig gallring av ihopvuxna konkurrerande granar på allmanningen vid änden av Fröjs väg nedanför pumphuset får göras. Ytterligare enstaka mindre granar längre ner längs den branta stigen och dess anslutning mot stig i kraftledningsgatan får gallras ur för att skapa utsikt över Norrsundet från vandringsstigen. Enstaka större granar kan utredas för fällning för att förbättra utsikten från allmanningen och vandringsstigen.

D KAGGEHOLMSVÄGEN

Sly hålls undan. Sikt vid busshållplatsen – nödvändigt att passera vägen för att komma till hållplatsen på andra sidan. God sikt i kurvan/gräsplätten säkras.

Alträden besiktigas återkommande. Fälls vid behov.

Tallarna längs Kaggeholmsvägen bevaras. Besiktigas återkommande för bedömning av risk.

STRANDEN

Stranden är belägen vid Solidusvägens slut.

Strandområdet omfattar f.n.

- tillfartsväg
- parkering
- strand och vatten
- brygga

Området förvaltas av Fornborgens tomtägarförening

Mark och vatten arrenderas ut av Lennart Iveroth, Kaggeholms gård.

Vassröjning genom muddring är en vattenverksamhet som kan kräva strandskyddsdispens samt att tillstånd söks eller att en anmälan görs. Tillstånd söks hos någon av Sveriges fem miljödomstolar. Anmälan görs till länsstyrelsen. Strandskyddsdispens söks hos Ekerö kommun. Är det en större påverkan ska tillstånd sökas hos miljödomstolen, medan en mindre vattenverksamhet kan anmälas till länsstyrelsen.

Vassröjning genom klippning bör samrådats med länsstyrelsen. Klippning vid fel tidpunkt på året eller i ornitologiskt viktiga områden kan få negativ påverkan på växt-och djurliv.